

הוא דכתיב, (שם) מקרקר קר, נהימו פתרנגולא.
קיר, רבון שליטא.

ושוע אל ההר, (שם) עביד שועה וצווח לגפי
טורא, דערקת תמן מטרוניתא. עביד
שוע צווח וקרי בנהימו דבכיה איכה. איכה
רחימתא דנפשאי, איכה שפנינתי שלימתי,
איכה יחידתא דילי, דאתיחדא עמי ביחודא.
איכה דהוית נטלא בכל יומא, חמש ועשרים
אתוון דיחודא, ואתקריאת כ"ה על דא.

אחתי ברתי אמי, לאן אזלת, לאן פנית למיהך.
אנן דשמעין בכל יומא קרקורא דא
דרבוננא, לן יאות למכפי, לן יאות למספר,
לן יאות למפתח איכה. איכה ישבה בדד וגו'.

רבי לויטס חוזה פתח, (בראשית ג טו) ואיכה אשית
בינך ובין האשה ובין זרעך. דבכו סגי
הוה מן יומא דאתברי עלמא, על עילה דעיטא
דנחש, מההיא שעתא דאתלטויא, אתדחייא
מקמי תרעא דמלפא, והוא כמין תדיר בין
גדרין דעלמא, בין אינון גדרין דאורייתא, כל
אינון דדשין בעקב, באינון גדרין, נשיף לון.
ווי דאשפח, ווי דנשיף. ווי על דבכו בישא
דאתנטיר. על דבכו בישא דהוות ליה בהאי
אשה, דאתקריא (משלי לא ל) אשה יראת ה'. דבכו
ביש נטר לה מן יומא דאתברי עלמא, עד
דתבר לה בתבירו, למשפכ לעפרא.

"איכה" ישבה "בדד" העיר "רפתי" עם
"היתה, תסתפל באתוון דריש כל
תיבה ותיבה, ותשפח נטירו דבכו בישא,
דאתנטרא, עד דאתתרב בי מקדשא. איכ"ה
רע"ה ברישי אתוון, אתנטיר לה להיא אשת
חיל, בתבירו דבי מקדשא, למשפכ לעפרא.

(שם) מקרקר קר, נהמת התרנגול.
קר - הרבון השליט.

ושוע אל ההר, עשה שועה וצווח
אל ההר, שלשם פרחה הגבירה.
עשה שוע, צווח וקורא בנהמה
של בכיה איכה. איכה אהובת
נפשי, איכה יונתי שלימתי, איכה
יחידתי, שהתיחדה עמי ביחוד.
איכה שהיית נוטלת בכל יום
חמש ועשרים אותיות היחוד,
ונקראת על זה כ"ה.

אחותי בתי אמי, לאן הלכת? לאן
פנית ללכת? אנו ששומעים בכל
יום הקרקור הזה של רבוננו, לנו
ראוי לבכות, לנו ראוי לספר, לנו
ראוי לפתח איכה. איכה ישבה
בדד וגו'.

רבי לויטס החוזה פתח, (בראשית
ג טו) ואיכה אשית בינך ובין האשה
ובין זרעך. שנאה רבה היתה
מיום שנברא העולם, ועל העלה
של עצת הנחש. מאותה השעה
שהתקלל, נדחה מלפני שער
המלך, והוא אורב תמיד בין
הגדרות של העולם, בין אותם
גדרות התורה, כל אותם שדשים
בעקב, באותם הגדרות נושף
אותם.

אוי שמצא, אוי שנשף. אוי על
השנאה הרעה שנשמרה, על
השנאה הרעה שהיתה לו באשה
הזו, שנקראה אשה יראת ה'.
שנאה רעה שמר לה מיום שנברא
העולם, עד ששכר אותה בשכר,
לשפכ לעפר.

"איכה" ישבה "בדד" העיר
"רפתי" עם "היתה (איכה א).
הסתפל באותיות של ראש כל
תבה ותבה, ותמצא שמירה של
שנאה רעה, שנשמרה עד שנחרב
בית המקדש. איכ"ה רע"ה
בראשי האותיות נשמרה לה
לאותה אשת חיל, בשפרון של בית המקדש, לשפכ לעפר.

הָדָא הוּא דְכָתִיב, "כָּאֵלְמָנָה רִבְתִּי בְּגוֹיִם שְׁרִתִּי בְּמַדִּינוֹת הָיְתָה לְמַס, תִּקְרָא לְמַפְרַע בְּרִישֵׁי אֲתוּוֹן, ל"ה בְּשֶׁבֶר"ף. בְּתַבִּירוֹ דְבֵי מְקַדְשָׁא, בְּתַבִּירוֹ דְכְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל, דְּבָבוּ בִישָׂא אֲדָבִיק ל"ה בְּשֶׁבֶר"ף.

אִיכָּה דְאֲתַדְבַּקַת לְהֵיבָא אִיכָּה רְעָה דָּא, קָל דְנַחֲשׁ, קָל מְרִירוֹ דְבְּכִיָּה בְּרַקִּיעִין. אֲלִין קָרָאן אִיכָּה, וּמִסְטָרָא אַחְרָא קָרָאן אִיכָּה. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (בראשית ג טו) וְאִיכָּה אֲשִׁית בֵּינָךְ וּבֵין הָאִשָּׁה, בֵּין סְטָרָא דָּא, וּבֵין סְטָרָא דָּא, אֲשִׁתְּפַח שְׂמָא (תפוח) בְּחֶרְפֵּן בֵּי מְקַדְשָׁא. וּבְקָרָא קְדָמָא אֲתַרְשִׁים כְּלָא לְמַנְדַּע דְהָאִי כ"ה, אֲדָבִיק לָהּ אִיכָּה רְעָה, דְנָטִיר לָהּ מִיּוֹמָא דְאֲתַבְרִי עַלְמָא.

אִיכָּה יִשְׁבָּה בְּדָד, רַבִּי הֶרְפִּינַס פִּתַח, (שם פסוק כד) וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגֵן עֵדֶן. וַיִּגְרַשׁ אֶת, דָּא כְּנִסְתַּ יִשְׂרָאֵל. בְּחֶרְפֵּן בֵּי מְקַדְשָׁא, דְאֲתַתְרַכַת בְּתִירוּכִין, דְאֲשִׁתְּלַחַת בְּשִׁלּוּחִין, כְּרִסְיָא דְמִלְכָּא נְפִלַת.

וַיִּגְרַשׁ אֶת, דָּא כְּרִסְיָא דְמִלְכָּא. וְוִי דְאֲתַתְרַכַת, וְוִי דְנְפִלַת. הָאָדָם, הֵהוּא דְשְׁלִיט עַל כּוֹרְסִיָּא, דְכָתִיב בֵּיהּ (יחזקאל א כו) וְעַל דְמוֹת הַכֶּסֶּא דְמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם וְגו'. נְפִלַת כְּרִסְיָא, נְפִל כְּלָא.

וַיִּשְׁכַּן, הֵהוּא דְתַרְיָךְ לְדָא, אֲשִׁפִּין וְאֲשִׁרִי יִישׁוּבָא אַחְרָא, בְּהִיפּוּכָא. בְּשַׁעֲתָא דְאֲתַחְרִיב בֵּי מְקַדְשָׁא, סְלִיק לְכַבּוּד עֵילְאָה לְעֵילָא, וְאֲזַעִיר דְיוֹקְנֵיהּ מִכְּמָה דֵיהוּוֹת. וְכוֹרְסִיָּא נְטִיל מְנִיָּה וְאֲתַפְרֵשׁ.

בְּכִיבוּדֵי אֲשִׁרִי לְגֵן עֵדֶן עִם כְּרוּבִים לְתַתָּא, וְאֲתַפְרֵשׁ מֵהוּא כְּבוֹד עֵילְאָה. וְאֲשִׁרִי לְהֵיבָא לְהַט הַחֶרֶב, לְמִיקָם בְּדוּכְתָא דְרַבְּנּוּתֵיהּ, לְמִיטַר וּלְמִישָׁאב וּלְמִסְתִּיר, (ג"א

וְהוּוּ שְׁפָתוּב (שם) "כָּאֵלְמָנָה רִבְתִּי בְּגוֹיִם שְׁרִתִּי בְּמַדִּינוֹת הָיְתָה לְמַס. תִּקְרָא לְמַפְרַע בְּרִישֵׁי הָאוֹתִיּוֹת - ל"ה בְּשֶׁבֶר"ף. בְּשֶׁבֶרוֹן שֶׁל בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, בְּשֶׁבֶרוֹנָה שֶׁל כְּנִסְתַּ יִשְׂרָאֵל, שְׁשִׁנְאָה רְעָה הַדְּבִיק ל"ה בְּשֶׁבֶר"ף.

אִיכָּה שְׁנַדְבָּקָה לְאוֹתָהּ אִיכָה רְעָה הַזוֹ, קוֹל הַנְּחֹשׁ, קוֹל מְרִירוֹת שֶׁל בְּכִיָּה בְּרַקִּיעִים. אֵלוֹ קוֹרְאִים אִיכָּה, וּמִצַּד אַחַר קוֹרְאִים אִיכָּה. זֶהוּ שְׁכַתוּב וְאִיכָּה אֲשִׁית בֵּינָךְ וּבֵין הָאִשָּׁה. בֵּין הַצַּד הַזֶּה, וּבֵין הַצַּד הַזֶּה, נִמְצָא הַשֵּׁם (שם) בְּחֶרְפֵּן בֵּית הַמְּקַדָּשׁ. וּבְפִסּוּק הָרִאשׁוֹן נִרְשָׁם הַכֹּל, לְדַעַת שְׁכ"ה הַזוֹ הַדְּבִיק אוֹתָהּ אִיכָּה רְעָה שְׁשִׁמַּר לָהּ מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם.

אִיכָּה יִשְׁבָּה בְּדָד. רַבִּי הֶרְפִּינַס פִּתַח, (בראשית א) וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגֵן עֵדֶן. וַיִּגְרַשׁ אֶת - זו כְּנִסְתַּ יִשְׂרָאֵל, בְּחֶרְפֵּן בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, שְׁגֵרְשָׁה בְּגֵרוּשִׁין, שְׁנַשְׁלַחַת בְּשִׁלּוּחִין, כְּסָא הַמְּלָךְ שְׁנַפְלָה.

וַיִּגְרַשׁ אֶת - זֶה כְּסָא הַמְּלָךְ. אוֹי שְׁגֵרְשָׁה, אוֹי שְׁנַפְלָה. הָאָדָם, אוֹתוֹ שְׁשׁוֹלֵט עַל הַכֶּסֶּא, שְׁכַתוּב בּוּ (יחזקאל א) וְעַל דְמוֹת הַכֶּסֶּא דְמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם וְכו'. נְפִלָה הַכֶּסֶּא - נְפִל הַכֹּל.

וַיִּשְׁכַּן - אוֹתוֹ שְׁגֵרְשׁ אֶת זֶה, הַשְּׁפִין וְהַשְּׂרָה יִשׁוּב אַחַר בְּהִיפּוּכוֹ. בְּשַׁעֲתָא שְׁנַחְרַב בֵּית הַמְּקַדָּשׁ, סִלַּק אֶת הַכְּבוֹד הָעֵלְיוֹן לְמַעְלָה, וְהַמְּעִיט דְמוֹתוֹ מִכְּמוֹ שְׁהִיָּה, וְהַכֶּסֶּא נִסַּע מִמֶּנּוּ וְנַפְרַד. כְּבִיבוּדֵי הַשְּׂרָה אֶת גֵּן הָעֵדֶן עִם הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, וְנַפְרַד מֵאוֹתוֹ הַכְּבוֹד הָעֵלְיוֹן, וְהַשְּׂרָה אֶת אוֹתָהּ לְהַט הַחֶרֶב, לְעַמֵּד בְּמִקּוֹם גְּבֻרָתוֹ, לְשִׁמּוֹר וּלְשָׂאב וּלְהַסְתִּיר

וּלְמַסְחִי) הֵהוּא אֹרַח דְּאֲנָגִיד מֵעֵץ הַחַיִּים. וְשִׁלְמָה מְלָפָא צְרוּחַ וְאָמַר, (משלי ל כא) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגֵזָה אֶרֶץ וּגּוֹ' תַּחַת עֶבֶד פִּי יִמְלוֹךְ וּגּוֹ' וְשִׁפְחָה פִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ. שִׁפְחָה לְגוֹ, גְּבִירָתָהּ לְבָר. אֵיכָה יִשְׁבֶּה בְּדָד, מֵאֵי בְּדָד. כְּמָה דְאֵתְּ אָמַר, (ויקרא יג מו) בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבֹו.

אֵיכָה יִשְׁבֶּה בְּדָד, ר' חֲנִינְאִי וּרְבִנְן פְּתַחֵי קְרָא בְּאֲדָם הָרֵאשׁוֹן. (בראשית ב טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַיְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן וּגּוֹ'. וַיִּקַּח, כְּמָה לְקַחוּ? רַבִּי חֲנִינְאִי אָמַר, לְקַחוּ בְּדַבְרִים. כְּמָה דְאֵתְּ אָמַר (ויקרא ח ב) קַח אֶת אֶהְרֹן. וּרְבִנְן אָמְרוּ, לְקַחוּ בְרוּחַ. כְּמָה דְאֵתְּ אָמַר, (מ"ב ב ה) הַיּוֹם ה' לָקַח אֶת אֲדֹנָיָךְ מֵעַל רֹאשֶׁךָ.

וַיְנַיְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן, כְּדִי לְהֵיטִיב לוֹ מְנוּחָה, לְדַעַת וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינְאִי, הַתּוֹרָה לְמִדָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם. הֵדָא הוּא דְכָתִיב, (איוב כח כז) אָז רָאָה וַיִּסְפְּרָה וּגּוֹ', וַיֹּאמֶר לְאָדָם. וְהָיוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְקַלְסִין לְפָנָיו.

עַד שְׂרָאָה סַמְא"ל בְּשָׂמִים, וְנִתְקַנָּא בּוֹ, וַיֵּרֵד מִן הַשָּׁמַיִם פְּדֻמוֹת צַל עַל נַחֲשׁ. הַנְּחָשׁ נִרְאָה, וְהֵצֵל עָלָיו, תְּקַפָּא וְחִילָא דִּילֵיהּ.

קָרִיב הֵהוּא נַחֲשׁ לְגַבֵּי אֵיתְתָא, דְּדַעַתָא קִלָּה מִן הָאִישׁ. מְכָאן דְאֵתְתָא לָא אֵתְפַתַּת, אֲלֵא בְּאֵתְתָא אַחֲרָא. (בראשית ג א) וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף פִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פִּתַח בְּאַף. מְהֵבָא, דְּבַתְחֵלֵת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נִפְרַר מִי הוּא. כֶּף הוּא פִּתַח בְּאַף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא.

נָטַר סִימָן זֶה, אִם תִּקְבֹּל, אִם לֹא תִקְבֹּל. וְהַמְשִׁיכָה בְּדַבְרִים, עַד שִׁפְתָּהּ בְּאוֹת מ"ם, וְאָמְרָה (שם) מְכָל עֵץ הֶגְן אָכַל נֹאכַל. מִיָּד נָטַל הַנְּחָשׁ אוֹת מ', וַיִּשֶׂם אוֹתָהּ עַל זְרוּעוֹ

(ולרמז) אוֹתָהּ הִדְרֵךְ שְׁשׁוּפְעַת מֵעֵץ הַחַיִּים.

וְשִׁלְמָה הַמְלִיךָ צְרוּחַ וְאָמַר, (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגֵזָה אֶרֶץ כּוֹ' תַּחַת עֶבֶד פִּי יִמְלוֹךְ כּוֹ' וְשִׁפְחָה פִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ. הַשִּׁפְחָה בְּפָנִים, גְּבֻרָתָהּ בַחוּץ. אֵיכָה יִשְׁבֶּה בְּדָד, מַה זֶה בְּדָד? כְּמֹו שֶׁנֶּאמַר בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבֹו.

אֵיכָה יִשְׁבֶּה בְּדָד, רַבִּי חֲנִינְאִי וּרְבִנְן פּוֹתְחִים הַפְּתוּב בְּאֲדָם הָרֵאשׁוֹן. (בראשית ב טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַיְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן וּגּוֹ'. וַיִּקַּח, כְּמָה לְקַחוּ? רַבִּי חֲנִינְאִי אָמַר, לְקַחוּ בְּדַבְרִים, כְּמֹו שֶׁנֶּאמַר (ויקרא ח) קַח אֶת אֶהְרֹן. וּרְבִנְן אָמְרוּ, לְקַחוּ בְרוּחַ, כְּמֹו שֶׁנֶּאמַר (מלכים ב ב) הַיּוֹם ה' לָקַח אֶת אֲדֹנָיָךְ מֵעַל רֹאשֶׁךָ.

וַיְנַיְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן, כְּדִי לְהֵיטִיב לוֹ מְנוּחָה, לְדַעַת וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה. שֶׁאָמַר רַבִּי חֲנִינְאִי, הַתּוֹרָה לְמִדָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם. זֶהוּ שִׁפְתוֹב (איוב כח) אָז רָאָה וַיִּסְפְּרָה וּגּוֹ', וַיֹּאמֶר לְאָדָם. וְהָיוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְקַלְסִים לְפָנָיו.

עַד שְׂרָאָה סַמְא"ל בְּשָׂמִים, וְנִתְקַנָּא בּוֹ, וַיֵּרֵד מִן הַשָּׁמַיִם פְּדֻמוֹת צַל עַל נַחֲשׁ. הַנְּחָשׁ נִרְאָה, וְהֵצֵל עָלָיו, הַתְּקַף וְהַכַּח שְׁלוֹ.

קָרִב אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ לְאִשָּׁה, שְׂדַעַתָּה קִלָּה מִן הָאִישׁ. מְכָאן שֶׁאִשָּׁה לֹא מִתְפַתֵּית אֲלֵא בְּאִשָּׁה אַחֲרָת. (בראשית ג א) וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף פִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פִּתַח בְּאַף. מְכָאן שֶׁבַתְחֵלֵת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נִפְרַר מִי הוּא. כֶּף הוּא פִּתַח בְּאַף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא.

נָטַר סִימָן זֶה - אִם תִּקְבֹּל, אִם לֹא תִקְבֹּל. וְהַמְשִׁיכָה בְּדַבְרִים, עַד שִׁפְתָּהּ בְּאוֹת מ"ם, וְאָמְרָה מְכָל עֵץ הֶגְן [אָכַל] נֹאכַל. מִיָּד נָטַל הַנְּחָשׁ אוֹת מ', וַיִּשֶׂם אוֹתָהּ עַל